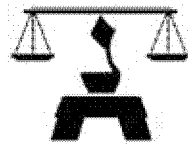

עלון המשפט

ביה"ד "נתיבות חיים" שע"י מוסדות מענה שמחה י-ם
בנשיאות הגאון הרב נפתלי נוסבוים שליט"א
פנים מאירות 1 י-ם טל: 02-5023637, פקס: 02-5023655

גליון חודש תשרי ה'תשס"ט גליון מס' 16

תוכן הענינים

- א. פסקי הלכות - שמיטת כספים חלק ג' - כיצד עורכים פרוזבול
- ב. שמיטת כספים בחשבונות בנק
- ג. קונה שעירב פרשיות תפילין ונפסלו

פסקי הלכות - שמיטת כספים - חלק ג' - כיצד עורכים פרוזבול

הרב יוסף פליישמן שליט"א

1. אין הפרוזבול מועיל אלא אם יש ללוה קרקע' בבעלות, בשאלה' או בשכירות'. נחלקו הפוסקים בבחור הסמוך על שולחן אביו', או שיש לו חדר בישיבה', אם נחשב שיש לו קרקע שאולה או שכורה, ולכתחילה יש להחמיר' ולהקנות לו קרקע כמבואר בדין 2. וכן מצוי בהורים מבוגרים המשתכנים אצל בניהם' או בחורים החוסים תחת מוסד (ללא אפוטרופוס)' שאינו מחויב להחזיקם' אשר אין להם קרקע משלהם.

המשך כסא' ב'

1. משנה בשביעית פ"י משנה ו' "אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע, אם אין לו מזכהו בתוך שדהו כלשהו". ונחלקו הראשונים בטעם הדבר. רש"י בגיטין דף לו ע"א ד"ה אלא כתב שהטעם הוא משום דלא תקנו פרוזבול אלא להלוואה שהיא שכיחה, ולא שכיח להלוות כסף למי שאין לו קרקע. אבל הר"ש בשביעית שם מפרש משום דאם יש ללוה קרקע "החוב נחשב גבוי ביד בית דין... וכמלוה שיש עליה משכון". כתב הר"ן בגיטין דף יט ע"ב מדפי הרי"ף ד"ה ומסתברא, שיש חילוק לדינא בין טעם רש"י לטעם הר"ש, שלדעת רש"י אם היה ללוה קרקע בשעת כתיבת הפרוזבול די בכך, אבל לדעת הר"ש צריך שיהיה ללוה קרקע בטוף שביעית. ובספר דרך אמונה הלכות שמיטה פ"ט הלכה יט ביאור ההלכה ד"ה אם כותבים כותב שאף לדעת הר"ש צריך שיהיה ללוה קרקע בשעת כתיבת הפרוזבול, אלא שבנוסף לזה צריך שיהיה לו קרקע אף בטוף שביעית. המנחה שלמה בפירושו על המשנה מקשה שלפי חידושו של הר"ן בדעת הר"ש יכול כל רמאי למכור או להפקיר כל קרקעותיו בטוף שביעית, וכל שטרי הפרוזבול שנכתבו על ידי בעלי חוב יתבטלו.
2. בגמ' גיטין דף לו ע"א "השאלו מקום לתנור וכירים כותבים עליו פרוזבול".
3. כן כתב הבית יוסף בסי' טז מחודש יב בשם העיטור וספר התרומות שקרקע שכורה דינה כשאלה.
4. בשו"ת חתם סופר חו"מ סי' נ (מובא בפתחי תשובה סי' טז סק"ד) נשאל ע"י תלמידו מהר"ם א"ש, איך יתכן אדם שאין לו שום קרקע כלל, אפילו שאלה. והשיב לו שלוה הסמוך על שולחן אחר שיכול לסלקו כל שעה, אין לו שום קרקע. שהרי לא שאל קרקע לזמן, אלא שבעל הבית נתן לו רשות לגור אצלו, והוא רשאי להוציאו מביתו כל זמן שירצה. גם לזה שדר בהצר חברו שלא מדעתו אין לו קרקע. הגר"מ שטרנבוך שליט"א בספר שמיטה כהלכתה, דיני פרוזבול סעיף ו' כותב שעל פי דעת החתם סופר אין הפרוזבול מועיל למי שהלוה לבחורים, מאחר ואין להם קרקע, וקרקע של אביהם אינו מועיל בשבילם, ועל כן הכניס בנוסח הפרוזבול שהמלוה מקנה קרקע ללווים. וכן כתב הגר"ב זילבר שליט"א בספר הלכות שביעית, סדר פרוזבול, וכן כתב בספר שבות יצחק עמוד פה בשם הגרי"ש אלישיב. בספר משנה כסף סעיף כג חולק על ספר שמיטה כהלכתה בדעת החתם סופר, ודעתו שלא כתב החתם סופר שאורח אין לו קרקע שאולה רק באורה העובר ממקום למקום, ולא בכך שדירתו קבועה בבית אביו. אמנם כבר דנו הקדמונים בשאלה זו, בשו"ת הרשב"א ח"א סי' אלף קמה כתב שצריך שיהיה ללוה קרקע שהמלוה יכול לגבות ממנו, ובשו"ת דבר אברהם ח"ב סי' יז מוכיח שדברי הרשב"א הן בין לפי טעם רש"י ובין לפי טעם הר"ש, שהובאו בהערה 1. מאידך גיסא בשו"ת מהרי"ט ח"א סי' טה כתב שסגי שיש ללוה קרקע להשתמש בו בפועל, ואם כן אף כן הסמך על שולחן אביו יש לו קרקע. אבל בשו"ת דבר אברהם ובספר זיו הים פ"י ה"ג דחו ראיות המהרי"ט.
5. בספר דיני שביעית השלם פרק לא אות טו מביא בשם הגר"שז אורבאך שבחור ישיבה יש לו קרקע שהרי יש לו רשות ללון בישיבה ולהניח בה חפציו, ואפשר שאין ראייה מתשובת החתם סופר, שפסק שרשות לגור כל זמן שירצה בעל הבית אינה נחשבת כאילו יש לו קרקע שאולה, נגד דעת הגר"שז, שיש לומר שבחור המתקבל בישיבה מקבל זכות ללון בפנימיה של הישיבה למשך כל השנה, ואף שהנהלת הישיבה רשאית להוציא את הבחור מהישיבה, אם יש לה סיבה מיוחדת לכך, אף באמצע השנה, ככל אופן יש לראות זכות זו של הנהלת הישיבה כתנאי בשכירות המקום לבחור ככל שוכר המחויב לתנאים בשכירותו, ולא כאילו אין המקום שכור לבחור כלל, והחתם סופר מיייר באורה שבעל הבית רשאי להוציאו ללא שום סיבה מיוחדת. ויתכן שבחור רשאי להעביר לבחור אחר את זכותו בשימוש בארון המיועד לחפצים אישיים וכדו' למלווה שלו, ואם כן יש אפשרות לגבות החוב מזכויות הבחור בישיבה, ויש קרקע לבחורים אף לדעת הרשב"א. אמנם בספר שבות יצחק עמוד פה כותב בשם הגרי"ש אלישיב שליט"א שכחורים הסמוכים על שולחן אביהם אין להם שום קרקע שאולה, לא של ההורים ולא של הישיבה.
6. שרבים הפוסקים המחמירים בזה, ויש סיוע לדבריהם משו"ת הרשב"א ומפשטות תשובת החתם סופר. וכן נהוג בכמה ישיבות שההנהלה מפרסמת שהם משאילים לכל בחור את השטח שסביב מיטתו בפנימיה.
7. לפי דברי החתם סופר שהובאו בהערה 4, בניס שסיכמו עם הוריהם שונתנים להם רשות לגור בביתם לתקופה מסויימת, או לכל זמן שיצטרכו, הדירה של הבנים שאולה להורים. אבל אם אין שום הסכם ביניהם, אלא שההורים השתכנו בבית בניהם, שע"פ דין רשאים הבנים להוציא את ההורים מביתם כל זמן שירצו, ואין דירת הבנים שאולה להוריהם.
8. שאם יש לו אפוטרופוס דינו מפורש במשנה שם "כותבים ליתומים על נכסי אפוטרופוסים".
9. שאם המוסד התחייב להחזיק אותו, כגון שהמוסד מתקצב על ידי הממשלה, או כל גוף אחר שדואג ליתום, הרי יש ליתום מקום שמושכר לו בתוך המוסד. ואפילו אם מנהלי המוסד רשאים להעביר את היתום מתדרו לחדר אחר לפי הצורך, עם כל זה נחשב שיש לו קרקע, כפי המבואר בהערה 11 שאין צורך לציין מיקום הקרקע שמקנים ללוה.

2. אם אין לאחד מהלווים קרקע או דירה, צריך המלוה לזכות לר"ק קרקע כלשהי¹¹ לפני שבית הדין כותב פרוזבול¹², הקנאת הקרקע נעשית כך: חבירו של המלוה¹³ נותן למלוה סודר שלו, והמלוה¹⁴ מזכה על ידו קרקע כלשהו שיש למלוה עבור כל אחד מהלווים שאין לו קרקע, שתהיה הקרקע של הלוה¹⁵ עד צום גדליה של מוצאי שביעית¹⁶. בית הדין בנוסח הפרזבול שהמלוה הקנה קרקע כלשהי ללווים¹⁷.

3. לדעת הרמ"א מועיל פרוזבול בעל פה¹⁸, שיאמר המלוה בפני שלשה ובמקום שאי אפשר, אז בפני שנים¹⁹ "מוסרני לכם פלוני ופלוני ופלוני הדיינים..." ואין בית דין צריכים לכתוב פרוזבול, ולדעת המחבר אין מועיל פרוזבול בעל פה אלא אם כן המלוה והלוה²⁰ תלמידי חכמים²¹. ולכתחילה מחמירים אף בני אשכנז לעשות פרוזבול בכתב, אמנם בדיעבד אם שכח לעשות פרוזבול ונזכר סמוך לכניסת החג, יעשה פרוזבול בעל פה, ויש מקילין אף לבני ספרד אפילו למי שאינו תלמיד חכם²². וכן אף בבין השמשות של ערב ראש השנה כשאין באפשרותו לכתוב, אפשר לעשות כן²³ לדעת הרבה פוסקים ויובל לגבות חובותיו אחר ראש השנה²⁴. יש שנתנו עצה אחרת שיאמר בפני שני עדים שהוא מאריך את זמן הפרעון של כל חובותיו עד מוצאי ראש השנה²⁵, ובדיעבד יכול לומר כן אף לעצמו²⁶. ולבני ספרד עדיף לנהוג בדרך זו²⁷.

המשך מס' ב'

10. במשנה שם "אם אין לו מוכה הוא בתוך שדהו כל שהוא". והר"ן בגיטין שם הקשה איך אפשר לזכות ללוה קרקע כדי לכתוב פרוזבול, הרי אין זו זכות ללוה אלא חובה, שעל ידי הפרזבול לא ישיטם החוב, ורוצה להוכיח מדין זה שדבר שבעצמותו הוא זכות, הגם שנובע ממנו חוב, מהני זכיה, ודוחה הראיה שאפשר שלא הקילו חכמים קולא הוא רק לענין פרוזבול, שהקילו בו הרבה. דברי הר"ן מובאים בסמ"ע חו"מ סו ס"ק מר. הט"ז ב"י"ד ס"י קסב סק"ח למד מדברי הר"ן שבכל איסור דרבנן מועיל זכיה אף אם התוצאה היא חובה. אמנם הנהגות הכסף שם מסתפק בזה שיש לומר שלא הקילו חכמים רק בפרזבול שיש חשש נעילת דלת בפני לויים ולא בשאר איסורים דרבנן.

11. המנחה שלמה שם מרי"ק מלשון המשנה שאין צורך לציין מיקום הקרקע. וכן משמע מהגמ' בקידושין דף כו ע"א "קרקע כלשהו. לכתוב עליו פרוזבול ולקנות עמה נכסים שאין להם אחריות", ובדומה לזה מצינו לענין קנין אגב קרקע, שאין צריך קרקע מסוימת כפי שנפסק בחו"מ ס"י קיג סעיף ב ובכרמ"א ס"י רב סעיף ז, ואם כן הוא הדין לענין פרוזבול. וכן נראה בנוסח פרוזבול המובא בספר הישר לרבינו תם ס"י קלח, ובעוד נוסחאות, שאין צורך לציין הקרקע שכתב שם: "איך פלוני אמר לנו קנו ממני ארבע אמות בחצירי ותנו לו לפלוני וקנינו מיניה ויהינא לפלוני". בשו"ת מהר"ם שיק אור"ח ס"י רלג כתב שאם אין מזכיר קרקע מסויים יש לזכות ארבע אמות שלא יהא נראה כחוכא ואיטולא, אמנם אין זה מעיקר הדין, ועדיף להקנות קרקע כל שהוא במקום שיש לחוש שיש כמה לווים שאין להם קרקע, ואין למלוה שיעזר ארבע אמות לכל אחר. ולהקנות קרקע לכל הלווים בשותפות גם כן אינו מן המוכרח, שמפורש בירושלמי שביעית פ"י ה"ג שאין כותבין פרוזבול על סמך קרקע משותפת ונפסק בספר העיטור. ובספר שמיטה כספים כהלכתה שביבי אש ס"י יב סק"ד כתב ששאל את הגר"ש אלישיב שליט"א אם יש לחוש לדברי הירושלמי, מאחר שלא הובאו ברמב"ם ובשו"ע, והשיב שאם יש בו שיעור חלוקה לכל אחד אפשר להקנות קרקע שיהיה לכל הלווים בשותפות, אמנם שיעור קרקע כדי לחלוקה הוא לפעמים יותר ממוכר על ארבע, ועל כן עדיף להקנות קרקע כלשהו לכל ליה בנפרד. 12. שהרי לכו"ע צריך שיהיה ללוה קרקע בשעת עשיית הפרזבול, ועיין הערה 1. 13. שהרי אפשר לקנות קנין סודר באמצעות סודר של אחר המוכה בשביל הקונה, כמבואר בחו"מ ס"י קצה סעיף ג שנהגו לקנות בסודר של העדים. 14. ואם אף למלוה אין קרקע, יכול המלוה לבקש מאחר שזכה קרקע כלשהו ללווים שלו, וכגון בחורי ישיבה שהלוח לבחורים אחרים ועושים פרוזבול, יש להם לבקש מאחר שזכה קרקע ללווים לדעת המחמירים בדין 1. 15. יש לחוש לדעה בשו"ע חו"מ ס"י קצה סעיף ט שאין קנין סודר מועיל לשאלה ולשכירות, ולהקנות קרקע לזמן, ולא להשיל או להשכיר קרקע ללוה, לחוש ל ועיין שם בקצות החושן סק"ח שלדעת השו"ע מועיל קנין סודר אפילו למתנה על מנת להחזיר, ועיין שם שמוצא קנין סודר מועיל לזמן, מקנין סודר ששעה בונו, שהיה בזמן שהיובל נוהג, וכל קנין הקרקע היה רק לזמן. ועיין בשו"ת צ"ח אליעזר ח"ה ס"י כה פרק לד אות ב. 16. כדי לחוש לדעת הר"ש על פי הר"ן, הובא לעיל בהערה 1, שסובר שצריך שיהיה ללוה קרקע בסוף שביעית.

17. כן מצינו בהרבה נוסחאות של פרוזבול כדלהלן: נוסח פרוזבול של רבינו תם בספר הישר חלק חידושים ס"י קלח, המבי"ט בח"א ס"י שא, ראשית ביכורים חלק ב וכן בנוסח הגר"מ שטרנבוך שליט"א בספר שמיטה כהלכתה דיני פרוזבול סעיף ו. וכל זה רק לכתחילה ולשופרא דשטרא, שישמש שטר הפרזבול כהוכחה מושלמת, אבל בדיעבד לכאורה גטי אם זיכה קרקע ללוה בפועל, והמלוה נאמן לומר שזיכה קרקע ללוה שילא שביק התיירא ואכל איסורא כיון שהוא דבר שבידו אפילו לזמן, ואין צריך אפילו לזמן "מיגו" כמה שכתב סמ"ע בס"י סו ס"ק נה. ואפילו לדעת הסוברים שכתובת הפרזבול מעכבת (עיין דין 3) מכל מקום הקנאת קרקע אינו חלק מעצם הפרזבול. 18. דעת הרמ"א בסעיף כ שכל אחד יכול למסור דבריו בעל פה, ושלא כדעת המחבר שרק תלמיד חכם רשאי. יסוד המחלוקת בין המחבר לרמ"א הוא מימרא של רב נחמן בגיטין דף לו ע"ב "דאף על גב דלא כתוב בכתוב דמי", הרא"ש והרמב"ם פוסקים כרב נחמן ולא כשמואל (עיין גליין אלול הערה 7) ועל כן סגי באמירה ואין צריך כתיבה, והחולקים סוברים שרק לתלמידי חכמים סגי באמירה. ובבבאור הגר"א ס"ק לד כתב שבמחלוקת זו חלויה אף המחלוקת אם צריך בית דין חשוב כשיטת המחבר, או שגגי בכל שלושה כשיטת הרמ"א. 19. ככל פרוזבול שלכתחילה צריך שלושה, ובדיעבד מקילין רוב הפוסקים שאפשר לבית דין של שנים, ואומר בנוסח הפרזבול פלוני ופלוני הדיינים, וכן פסקו בספר דרך אמונה פ"ט ס"ק צה, בספר משנה כסף ס"י מ ס"ק פד ובספר הלכות שביעית ס"י י כסא דוד סק"ד.

20. בגמ' גיטין דף לו ע"א "רבנן דבי רב אשי מסרי מיליהו להדדי", ופירוש רש"י "בלא כתיבת פרוזבול אלא כך אמר לחברים הרי אתם ב"י" וכן פסק המחבר בסעיף כ שתלמידי חכמים שהלוו זה לזה סגי אם יסמור בעל פה. יש לציין שלשון הגמ' והמחבר משמע שמסירת מילים בעל פה מועיל רק אם המלוה והלוה תלמידי חכמים, וכן נראה בבבאור הגר"א ס"ק לג שמדמה דין תלמידי חכמים בפרזבול לדין תלמידי חכמים שנותן להם ללוות כריבית בדבר מועט, ולענין ריבית נפסק ב"י"ד ס"י קס סעיף ז שאין היתר רק אם המלוה והלוה תלמידי חכמים. וכן פסקו המהרי"ק בהנהגות השו"ע ובספר דרך אמונה פ"ט ס"ק קמ. 21. גדר תלמיד חכם לענין זה, כתב הרמב"ם בפ"ט הכ"ז "כל היודע ששמיטה כספים בזמן הזה דרבנן", ועיין דרך אמונה שם הלכה ז בביאור הלכה ד"ה שהם ראויים. 22. בשו"ת יביע אומר ח"ה חו"מ ס"י ג מתיר בדיעבד אפילו לאחד מבני ספרד שאינו תלמיד חכם שיעשה פרוזבול בעל פה, ומביא שם כמה ראיות. אמנם ראיותיו צריכים עיין שכל המקורות שמביא שם הם מבני אשכנז שאינם מחמירים לכתוב פרוזבול רק לכתחילה. והרצינו לפני בעמח"ס הגר"ע יוסף שליט"א קושיא זו, והשיב בששו"ת אדמת קודש חו"מ ח"ב ס"י לג גם כן מקיל בדריעבד כדעת הרא"ש, אמנם אף על שו"ת אדמת קודש יש לתמוה אמאי הקיל כדעת הרא"ש ושלא כהכרעת המחבר. 23. אף שאין דנים ביום טוב, מכל מקום פרוזבול אינו דין גמור, שהרי לפי רוב הפוסקים אפשר לעשות פרוזבול בלילה אף שאין דנים בלילה. עוד טעם להקל יש, שהרי לצורך גדול מותר לעשות איסור שבות בבין השמשות, וכמו שנפסק באור"ח ס"י רסא סעיף א, אלא שלדעת הש"ך בחו"מ ס"י עג ס"ק כב אין לסמוך על היתר זה שאפשר שאסור לדיינים לעבור על שבות בבין השמשות כדי להציל את הלוה, שאין אומרים לאדם חטא בשביל שזיכה חברך. 24. לשון הרמב"ם פ"ט ה"ד: "כשהשקע החמה בליל ראש השנה של מוצאי שביעית אבד החוב", משמע שמיד עם שקיעת החמה החוב נשטמ. אמנם יש לומר שהרמב"ם כתב לפי עיקר הדין שיש שמיטה כספים מן החורה, וספיקא אדרייתא לחומרא, אבל בזמן הזה ששמיטה כספים מדרבנן אפשר להקל מספק. גם אין ראיה כיון שמיידי שם כומן ששמיטה כספים שהכוונה לצאת הכוכבים, ביבמות דף צב ע"א "הורו בית דין ששקעה חמה", והכוונה לצאת הכוכבים, ולשון זה הוא אף ברמב"ם הלכות שגגות פ"ד ה"ג. ומדברי ספר מנחת חינוך מצוה תעו אות יד שכתב שאסור לתבוע החוב אחר שקיעת החמה, גם אין ראיה כיון שמיידי שם כומן ששמיטה כספים נוהגת מן החורה. ובשו"ת יביע אומר ח"ה חו"מ ס"י ג מוכיח שבזמן הזה ששמיטה נוהגת רק מדרבנן ספיקו להקל, מהא דמקילים במלוה לעשר שנים שאין שביעית משמטת אף שיש חתי לשונות כגמ' מכות דף ג ע"ב, וברא"ש כמכות פ"ק ג' א כתב שהראשונים פסקו להקל מטעם ששביעית כומן הזה דרבנן. וכתב הבית יוסף על גב דבספק ממון פוסקים שהמוציא מחברו עליו הראיה, אף על פי כן ספק שמיטה כספים נידון כספק איסור דרבנן ולא כספק ממון. בשו"ת התעוררות תשובה חלק ג סימן כג סק"ב נוטה לומר שאפשר ללוה לטעון המוציא מחברו עליו הראיה, אבל בשו"ת יביע אומר דחה דבריו. 25. עיין מה שכתבנו בגיליון חודש אב דין 3. 26. בדומה לדין שנפסק באור"ח ס"י רמו סעיף ג שהמשכיר בהמתו לגוי, ואם הגוי יעשה מלאכה כבהמה בשבת יעבור על איסור שבת בהמתו, יכול להפקיר או להקנות בהמה לגוי בינו לבין עצמו, וכן נפסק ב"י"ד ס"י קסט סעיף יג שאפשר לפטור שליח מאחריות, על ידי אמירה בינו לביתו, כדי להנצל מאיסור ריבית. ובספר שבות יצחק במש הגר"ש אלישיב שליט"א שלכתחילה יאמר לפני עדים, ואפילו עדים פסולים, כדי שיהא יכול להתפרסם שהרחיב זמן הפרעון. 27. עיין הערה 22.

4. יש שהסתפקו²⁸ אם במקום המלוה עדיין לא שקעה חמה בערב ראש השנה ובמקום הלוה כבר שקעה חמה, אם עדיין יכול המלוה לכתוב פרוזבול על חובות של לוח זה. ועל כן מלוה הנמצא בארצה²⁹ ויש לו לווים בארץ ישראל עדיף שיכתוב הפרוזבול לפני שקיעת החמה בארץ ישראל, אבל אינו מעכב וכל שעשה המלוה פרוזבול לפני כניסת הלילה במקומו הפרוזבול כשר³⁰.

5. יש לכתוב הזמן (תאריך) בשטר הפרוזבול³¹. בדיעבד אם לא כתב זמן יש פוסלים³² ויש מכשירים³³. ואם כתב את השנה ולא כתב את החודש והיום הפרוזבול כשר לכל הדיעות³⁴.

6. פרוזבול שכתבו בו זמן מוקדם, כגון שנכתב בראש חודש אלול וכתבו זמנו בראש חודש אב, כשר³⁵. ואם כתבו זמן מאוחר, כגון שנכתב בראש חודש אלול וכתבו זמנו בכ"ט אלול פסול, וכל החובות של המלוה נשמטים³⁶.

7. אין כותבים שעות בפרוזבול³⁷. אך אין הפרוזבול מועיל רק לחובות שנעשו לפני שנערך הפרוזבול. ולכן יזהר מאד בחשבונות עו"ש שלא יזכרה בהם לאחר כתיבת הפרוזבול ואם נוסף לו כסף (בחודש זה בפרט שיש שיקדימו משכורתם לפני החג או קצבאות וכד' שישולמו בערב החג) יראה לעשות פרוזבול נוסף.

8. אם המלוה טוען שהחוב נעשה לפני עריכת הפרוזבול, הרי הוא נאמן³⁸.

9. שטר פרוזבול דינו כשטר חוב וכשטר כתובה, ויש להזהר בכתיבתו בכל הלכות שטרות³⁹. ולעצמינו כיום מצויים בשוק שטרות שאינם כשרים ע"פ ההלכה ולכן יש לשים לב להנחיות הבאות: אסור לחתום על נוסח פרוזבול ששייך בו אפשרות כל שהיא לזייף או להוסיף דברים, כגון שהשוות מרווחות יותר מדי, או שמסתיימת השורה באמצעה, וכן חייבים העדים או הדיינים לחתום סמוך לנוסח הפרוזבול בצד ימין של השטר, מבלי להשאיר שום רווח⁴⁰, ואם הסתיימה השורה באמצעה, יש למתוח קו עד סוף השורה.

28. כן הסתפק בשו"ת מנחת שלמה ח"א סימן מו אות ב, ולדעתו יש מקום לומר שאסור לנגוש לוח שכבר עברה עליו שנת שמיטה, אף שאצל המלוה עדיין לא עבר טוף שנת השמיטה.

29. בספר משנה כסף פנים חדשות ס"ק כז מביא ספיקו של המנחת שלמה, ומכריע ששמיטה החוב תלויה במקום המצאו של המלוה, כיון שהלאו ילא יגוש והעשה שמוט' נאמרו על המלוה בלבד, ועל הלוה אין שום מצוה, רק שמצוות המלוה מפקיע את חובו של הלוה. ומוכיח עוד שאין נפקא מינה במקומו של הלוה, שהרי בית דין כותבים פרוזבול בערב ראש השנה אף שאינם יודעים היכן הלווים נמצאים, והאם כבר שקעה החמה במקום. כדבריו פסק גם בספר שמיטה כספים כהלכתה פ"ז סעיף יח וכן הביא בספר שבות יצחק סוף פרק ה בשם הגר"ש אלישיב שליט"א.

30. רבינו תם בספר הישר חלק חידושים סי' קלח, וכיון לדעתו בספר 'משנה ראשונה' שביעית פ"י משנה ד. וכתב שם הטעם, היות שפרוזבול מועיל רק עבור חובות שנעשו בזמן עריכת הפרוזבול, יש לדעת מתי נערך הפרוזבול.

31. כן פסק רבינו תם בספר הישר שם. ראייתו היא שכמשנה שביעית כתוב דיני פרוזבול מוקדם ומאוחר יחד עם דיני שטר חוב מוקדם ומאוחר, ושטר חוב שאין בו זמן פסול לגבות ממעבדיו, ואם כן אף פרוזבול שאין בו זמן פסול. עוד כתב שאם יבוא לפנינו אחר שביעית פרוזבול בלא זמן, יש להושיט שנכתב אחר שביעית, כדי שחובותיו לא ישמטו בשביעית הבאה, ואין הפרוזבול מועיל לחובות שלפני שביעית. ואף שאם לא הוציא המלוה פרוזבול, נאמן לומר שעשה פרוזבול כדין, מכל מקום אם הוציא המלוה פרוזבול שאינו עשוי כתיקונו, הפרוזבול פסול.

32. כן מפרש בספר גידולי תרומה שער מה אות כב בדברי הרמב"ם הלכות שמיטה פ"ט הכ"ה שכחב "הוציא פרוזבול וטען הנתבע ואמר מלוה זו שהוא חובע אחר פרוזבול זה היתה והנתבע אומר קודם פרוזבול היתה הנתבע נאמן", שמייירי בפרוזבול שאין בו זמן, ומוכיח שפרוזבול שאין בו זמן כשר. אמנם בספר דרך אמונה פ"י הכ"ג ביאור ההלכה ד"ה פרוזבול ובספר שמיטה כספים כהלכתה שביבי אש סי' יט דחו ראייתו שאפשר לפרש בדברי הרמב"ם שמייירי שיש זמן בפרוזבול, רק שבשטר החוב אין זמן.

33. שאם נכתב השנה אין החשש המוזכר בהערה 31, שנכתב לאחר שביעית. ויש לציין שאף בגט שצריך זמן, אם לא כתב רק השנה כשר, כמבואר בגיטין דף יז ע"ב.

34. משנה בשביעית פ"י משנה ה. הטעם שכשר כיון שהמלוה מפסיד רק לעצמו, שלא יועיל הפרוזבול רק לחובות שנעשו עד ר"ח אב. ואפילו אם יבואו עדים ויעידו שהפרוזבול נכתב ב"ח אלול לא יועיל הפרוזבול לחובות שנעשו בחודש אב, כמו שכתב הרמב"ם בפ"ט הכ"ג.

35. משנה שם. והטעם כיון שעל פי הפרוזבול יכול המלוה לגבות כל החובות שנעשו עד כ"ט אלול, אף שעל פי הדין החובות שנעשו אחרי כתיבת הפרוזבול נשמטו. אמנם התומים כשי' סז ס"ק כז הקשה שלדעת הרמ"א שמועיל מסירת מילים בעל פה ואין צורך שטר פרוזבול (עיין הערה 18), למה גרע פרוזבול מאוחר מאילו לא נכתב הפרוזבול כלל, אבל האחרונים פסקו כדעת השו"ע שכל החובות נשמטים, עיין שמיטה כספים כהלכתה פ"ח סעיף ט, דרך אמונה פ"ט ס"ק קכה וביצוין הלכה ס"ק שב ובהלכות שביעית סי' י כסא דוד אות קג וביאור הלכה שם.

36. אין צורך לכתוב שעות כדרך שאין כותבים שעות בכל השטרות. יש לציין שפרוזבול שונה משאר השטרות שחלים בסוף היום שכתוב בשטר, כמבואר בכתובות דף צד ע"ב, אבל פרוזבול חל רק על החובות שנעשו קודם שנערך הפרוזבול, וכן כתב בשמיטה כספים כהלכתה שביבי אש סי' יב סק"ב בשם הגר"ש אלישיב שליט"א, אמנם בשביבי אש סי' יט מחדש מחבר הספר שיש לכתוב שעות אם המלוה הלוה כסף באותו יום לפני עריכת הפרוזבול, כדי שהפרוזבול יועיל אף על חוב זה, ומדמה חידוש זה לשיטת רבינו תם שהובא לעיל בהערה 31, שיש לדעת בבירור מתוך הפרוזבול שהועיל אף לחובות אלו. אמנם יש להשיב על דבריו שאפילו אם נכתוב שעה בתוך הפרוזבול עדיין לא יבורר אם החוב שנעשה בו ביום לא נשמט, שהרי אין כותבים שעות בשטרי חובות. עוד יש להוכיח מדברי רבינו תם שאין צורך לכתוב שעות, שרבינו תם מוכיח שיש לכתוב זמן בפרוזבול, מהמשנה שמוזכרת דיני שטרות מוקדמים ומאוחרים יחד עם דיני פרוזבול מוקדם ומאוחר, ואם כן כשם ששטר חוב כשר אף אם לא נכתב בו שעות, ואפילו לגבות ממשועבדים, כמו כן פרוזבול שלא נכתב בו שעות כשר. יש להוסיף שלא מצינו בנוסחאות פרוזבול של הראשונים שכתבו בו שעות.

37. כן כתב הרמב"ם בהלכות שמיטה פ"ט הכ"ה וכן נפסק בשו"ע סעיף לה, ואף רבינו תם שפוסל פרוזבול שאין בו זמן מודה כדין זה, שהרי נאמן במיגו שיכול לטעון "פרוזבול היה לי ונאבד".

38. דיני שטרות מבוארים בחו"מ סי' מב, מד, מה. וטעם כל דינים אלו שהז"ל חששו שאפשר להוסיף או לשנות את השטר והעדים יהיו תתומים על זיוף זה, ועדים התתומים על השטר כאילו נחקרה עדותן בבית דין, ואפילו העדים עצמם. מן הראוי לשום לב לדינים אלו, כהיום שהרחוב מוצף בשטרי פרוזבול שלא נעשו בהתאם להלכות שטרות, ויתכן שהמלוה עלול להפסיד כל חובותיו אם ישתמש בשטר פרוזבול שלא נעשה כדין.

39. שטר שיש בו רווח בין נוסח השטר לחתימת העדים באופן שניתן לכתוב בו שתי שורות פסול, כמבואר בחו"מ סי' מה סעיף ו, הטעם כתב הש"ך בס"ק יב שאפשר לחתוך את השטר העליון, ולזייף שטר אחר בשתי השורות הריקות, וכיון שהעדים חתמו על שטר שאפשר לזייף השטר פסול. אמנם בפרוזבול יש לדון אם הוא נפסל מחשש זיוף כזה, ואכמ"ל. ועיין הערה 35 שאפילו לדעת הרמ"א שאין צורך לכתוב פרוזבול, מכל מקום אם כתבו פרוזבול שלא כדין, הרי הוא פסול.

הרב יצחק כץ שליט"א - חבר ביה"ד נתיבות חיים

מתוך שיעור שנמסר ביום העין שאורגן ע"י הכלל ביום שלישי ביה"ד מנחם אב תשס"ח

שאלה: אדם שיש לו כסף המופקד בבנק בתכניות חסכון או בחשבון עו"ש אבל לא הלווה כסף לאנשים פרטיים, האם הוא צריך לכתוב פרוזבול. ובמקרה שלא כתב פרוזבול, האם מותר לו לגבות את הכסף מהבנק או שהחוב נשטט.

תשובה:

לכתחילה כל מי שיש לו כסף המופקד בבנק בין בחשבון עו"ש ובין בתכניות חסכון צריך לכתוב פרוזבול. אם לא כתב פרוזבול יש הבדל בין תכניות חסכון לבין חשבון עו"ש. בתכניות חסכון ודאי מותר לגבות את חצי הכסום המופקד, ועל החצי השני היו ספיאק דינא. בכסף המופקד בעו"ש יש הבדל בין הבנקים, בבנקים שכתוב בנוסח ההיתר עיסקא שכל הפעולות הם על פי היתר עיסקא דינו כתכניות חסכון. אבל בבנקים שכתוב בנוסח ההיתר עיסקא, שההיתר עיסקא יחול על עסקים שיש בהם איסור ריבית, מכיון שכסף המופקד בעו"ש נגל אינו נושא ריבית, נמצא שהכסף הוא הלואה רגילה שביעית משמטת.

ההגדרה ההלכתית של ההפקדות בבנק

בשיעור חיימ סי' סו נפסק שביעית משמטת את המלוה, ואסור למלוה לגבות חוב שעברה עליו שביעית, אבל פקדון אינו נשטט בשביעית. והנה כסף המופקד בבנק לכאורה דינו כהלואה, שבעל החשבון הלוח לבנק, ואף שבטפסי הבנקים מופיע הנוסח שבעל החשבון מפקיד כסף, מכל מקום באמת אין זה פיקדון אלא הלואה, שהרי הבנק אינו שומר את שטרות הכסף בכספת, אלא משתמש בהם. ואם כן שביעית משמטת חיבות הבנק.

אמנם ההפקדות בבנקים בארץ ישראל אינם הלואות רגילות, שהרי הבנקים כולם נוהגים לעשות את כל עסקיהם על פי היתר עיסקא כדי שלא להכשל באיסור ריבית.

כידוע יסוד ההיתר עיסקא הוא על פי תקנת מהר"ם וז' שהכסף שנותנים ללוה הוא חציו פקדון והוא באחריות המלוה וחציו הלואה והוא באחריות הלוה, וממילא אף שאסור ללוה ליתן ריבית על חלק ההלואה, מכל מקום על חלק הפקדון מותר לו ליתן רוחים שהרי הוא של המלוה יחלק המלוה הרויח, ואם כן כיון שכל כסף המופקד בבנק הוא על פי היתר עיסקא, נמצא שאינו כהלואה רגילה שנשמטת שהרי חציו הוא פקדון, וחצי מהכסף המופקד בבנק אינו נשטט. אלא שיש לדון על החצי השני שניתן בתורת הלואה אם דינו כהלואה שתם שנשמט בשביעית או לא, וכמו שביאר להלן.

אמנם יש להדגיש שרק תכניות חסכון, או הפקדות אחרות שנושאות רוחים ויש בהם איסור ריבית, הם על פי היתר עיסקא, כדי להנצל מאיסור ריבית, וממילא חצי הכסף הוא פקדון, אבל כסף המופקד בחשבון עו"ש רגיל שאין מקבלים ריבית, בהם יכול להיות שההפקדות אינם על פי היתר עיסקא, רק כהלואה רגילה. ולמעשה יש הבדל בין הבנקים בענין זה, בנוסח היתר עיסקא של חלק מן הבנקים נכנן היתר עיסקא של בנק לאובי משנת תשל"ח כתוב "שכל עניני הכספים שיעסקו בהם הבנק הם בתורת פלגא מלוה ופלגא פקדון" ולפי נוסח זה נמצא שאף בפעולות שאין בהם איסור ריבית, ובהפקדה בעו"ש, הכסף מופקד בתורת עיסקא, וחצי הכסף ודאי שאינו נשטט, אמנם ברוב הבנקים היום הנוסח הוא "שכל עניני הכספים שיש בהם איסור ריבית הם בתורת פלגא פקדון, ואם כן הפקדה לחשבון עו"ש רגיל שאין בו משום ריבית, אינו נכלל בהיתר עיסקא, ודינו כהלואה רגילה שכולו נשטט.

איסורי שמיטת כספים בבנקים

בקובץ שערי דודק חייב עמ' 73 חידש הכותב שאין איסור למשוך פקדונות מן הבנק אחר שביעית, אף אם לא כתב המלוה פרוזבול, לפי המבואר בחו"מ סי' סו סל"ו "שהמחזיר חוב שעברה עליו שביעית יאמר לו המלוה משמט אני וכבר נפטרת ממני, אמר לו אף על פי כן רוצני שתקבל, יקבל ממני, וכתב שם שהנהלות כל הבנקים נותנות הוראה לפקידים לנהוג לומר "אף על פי כן, אמנם אם הפקיד אומר "אף על פי כן על פי הוראת המנהל המוסמך על כן, אין שום איסור, אך אם הפקיד לא אומר "אף על פי כן יש לומר שאף שלפי כללי ניהול הבנק יש להחזיר פקדונות לאחר שביעית, מכל מקום אם אין

המלוה רוצה לגבות חובו, לא יפצור בו הבנק שיגבה את חובו, שהרי הבנק מונעין שהכסף יאשר בבנק לעולם, ואם כן קשה להתיר להוציא הכסף על פי היתר זה.

עוד דנו הפוסקים שאפשר שהחוב בבנק אינו נשטט כיון שבבנקים יחברות בעימ' אין שיעבוד וחוב תשלומין על האדם כלל, והחוב חל רק על נכסי החברה, ורויבו הבנק הוא כשיעבוד נכסים בלא שיעבוד הגוף, שכתב התומים בסי' סו סק"ה שאין בה דין שמיטת כספים, והובאו דבריו במנחת חינוך מצדה תעו, אמנם האחרונים דנו הרבה בחידוש זה והוכיחו שלפי דברי התומים עצמו בסי' סו ס"ק מג שוב אין ראייה לדון זה, ועיין שמטת כספים בהלכתה להגרשיא שטרן שליט"א בשביבי אש סי' יא שנשאר בצ"ע.

שמיטת כספים בחלק המלוה שביעסקא

בשיעור סי' סו ס"ג נפסק כדעת מהר"ם מרונטבורג שהחצי מלוה שביעסקא נשטט בשביעית, ורק החצי פקדון אינה נשטט בשביעית, הכמ"ע והשי"ך לא השינו עליו. אמנם דין זה אינו מוסכם לכל הדיעות, ומצינו כמה פוסקים שחולקים על דין זה וסוברים שאף החצי מלוה אינו נשטט בשביעית ודינו כחלק הפקדון.

הצדדים שחלק המלוה אינו נשטט הם שנים: א. מכיון שחלק המלוה אינו דומה לכל הלאה שניתנה להוצאה, שהרי מבואר בגמ' בי"מ דף קד ע"ב שאסור להשתמש בזה לצרכיו, ואסור למישהו ביה שיכרא, ואם כן אפשר שדינו כמלוה הוא רק לענין שהלוה חייב באחריות, ילענין איסור ריבית, אבל לשאר דיני התורה דינו כפקדון, וממילא אינו נשטט בשביעית. ולפי זה גם יוכל הנותן לקדש בו אשה כשנותן לה את חלק המלוה, וגם יורשי הניתן שירשו עיסקא יטול הבכור פי שניים וכמו כל פקדון שהבכור נטל פי שנים, ואין דינו כסתם הלואה שאין הבכור נוטל פי שנים שאינו נוטל בראוי כבמזחוק, ומטעם זה אינו נשטט. או אפשר שמכל מקום דינו כהלואה לגבי שאר דיני התורה אף שאסור ללוה להוציא לצרכיו הפרטיים.

ב. אף אם נאמר שהחצי מלוה דינו כמלוה גמור, אף שיש ללוה הגבלה מסוימת, מכל מקום אפשר שפיון שיש עליו חובו להתעסק בו, ואסור להוציא לצרכיו, דינו כמלוה שיש עליה משכון שהמשכון משיעבד לחוב, כמו כן העסק משיעבד לחוב כמשכון, ואף שהבכף מונח אצל הלוה, מכל מקום הרי הוא כמלוה שקיבל משכון וחור והפקידו אצל הלוה שאין שביעית משמטת את החוב, וכן נראה דעת הקצות החושן בסי' סו סק"ב, שדן שם אי נומא שאינו נשטט כיון שהיו כמשכון שהמלוה הפקידו ביד הלוה, ומלוה על המשכון הרי אינו משמט, ולדעת כמה פוסקים אף אם חור והפקידו אצל הלוה אינו נשטט.

יסוד זה שדין המלוה תלוי בשני נידונים אלו מצאנו גם בשער המשפט סי' רעח סק"ב, שדן שם אם הבכור נוטל פי שנים בחצי מלוה של העסקא, וכתב שם לדון מכח דהוי כפקדון ביד המקבל, ואף אם הוי כמלוה מכל מקום הוי כמשכון ביד הלוה.

והנה מצינו כמה פוסקים שחולקים על דעת המהר"ם וסוברים שחצי המלוה אינו נשטט. המהר"ח איר' ורוע בשו"ת סי' לט והרדב"י סי' אלף רפה כתבו שאינו נשטט משום שדינו כפקדון, הקצות בסי' סו סק"ב גם כן סובר שאינו נשטט אלא שטעמו משום דהוי כמשכון, ובסי' סו ס"ק לה כתב גם כן שחצי מלוה נקטה ביאבני משום דדמי למשכון, אלא שבתחילת דבריו כתב דהוי כפקדון, והאמרי בינה נסי' סג סק"יטו והעין יצחק (ח"א א"ח סי' כא) מפרשים בדעת הקצות שאינה נשטט משום דהוי כפקדון, אמנם באבני מילואים סי' צ סק"ב כתב שחצי המלוה דינו כמלוה על המשכון, ועיין בתומים סי' סו סק"ב שהביא גם כן דברי הרדב"י, וכתב שצראן דבריו שאינו משמט.

הסוברים שחצי המלוה אינו נשטט משום דהוי כפקדון, מוכיחים כן מדברי הר"ף והרא"ש על הגמ' בב"מ דף קד דביעסקא שמת המקבל יכול הנותן לגבות אף ממטלטלים של היתומים, וכתבו שם הטעם י"כיון שגם הפלגא מלוה שייך לבעלים וכמו הפקדון ולא קנה להו אלא להתעסק בוה וכיון שמת הדר עיסקא למאריהו והיינו כמו שנתבאר שבעצם החצי מלוה שייך למלוה, וכמו הפקדון, אמנם ברש"י שם מנמע שלא סבר טעם זה.

ועיין עוד בספר הלכות שביעית להגרי"ם זלבר שליט"א סי' ס"א, וביאור הלכה שם שהביא הרבה פוסקים שחולקים על השיעור וסוברים שהחצי מלוה אינו נשטט. ואם כן נמצא שלהלכה הוי ספיאק דינא, וכן כתב בשו"ת עין יצחק ח"א א"ח סי' כא שלהלכה הוי ספיאק דינא אם הפלגא מלוה דינה כפקדון. **המשך דבר' א' י'**

1. גם אין לומר שתכנית היסכון הסדורה לכמה שנים תיחשב למלוה את חבירו לעשר שנים שאין שביעית משמטת. כיון שזמן הפרעון הוא אחר שביעית, שהרי ניתן לשבור תכנית היסכון ולהוציא את הכסף, וכן כתב בספר שבות יצחק פ"ה בשם הגרי"ם אלישיב שליט"א, וכתב שם שאף אם יפסידו רוחים או ישלם קנס אם ישבור את התכנית, או שישצור להמתין שבועיים כדי לקבל את הכסף, מכל מקום יש לו את הוכחת לתבוע את חובו מיד כר שיש פרודצורה (תלך ניהול) אף לגבות. אכן תכנית היסכון שלא ניתן לגבות כלל בשביעית אין שביעית משמטת.

2. לוח על פי היתר עיסקא נקרא מקבל, שהרי אינו רק לוח כסף, אלא מקבל כסף להשקעה. והרווחים שהנותן מקבל מהמקבל הוא רק על החלק הפקדון כפי מה שחלק הפקדון הרווח. ובאמת היה יכול המקבל לענות שהמעות נפסדו באונס, והיא פטור, שהרי דינו כשומר, וגם יכול לענות שלא הרויח כלום במעות. אלא שעל זה עשו התולבו שסיכמו ביניהם שלא יאחזקו לומר שהפסידו אלא על פי עדים כשרים, וכמבואר בתורת המשנה סי' ש"ב, ועל הרווח לא הוא נאמן לומר שלא הרויח אלא בשבועה, וכיון שמסתמא לא ימצא עדים כשרים שידעו כל עסקיו, וגם לא ישבע שלא הרויח מפני שרוצה שלהגב יתנו לו עוד עסקאות. יצטרך לשלם את הקרן וגם את הרווח המשוער שסיכמו ביניהם, ועוד מסכמים ביניהם שאם יתן אחוז מסוים של רווחים מותר לו הנותן על השבועה וכן על שום תביעות עליו. ונמצא שהנותן בטוח אף בחלק הפקדון בין בקרן ובין ברווח.

בית דין לענייני מסונות ובית הוראה

בית הוראה לענייני ממונות "נתיבות חיים" שע"י כולל חושן משפט "אודהל יוסף"

בית ההוראה מיועד לביורר עניינים הקשורים לדיני ממונות, בו ניתן להתייעץ עם חברי בית הדין "נתיבות חיים" בענייני ממונות, וכן בעריכת חוזים, צוואות וכדו' ללא צורך בקביעת תור. ניתן לקבל תשובות גם באידיש, באנגלית ובצרפתית.

בית ההוראה פתוח בימים א' - ה בין השעות 13:30-15:40,

וביום ו' בין השעות 11:00-13:00.

ניתן לפנות בשעות אלו גם בטלפון: 02-502-3637

או כל היום בפקס: 02-502-3655

כמ"כ ניתן לקבוע תור לדיינים ללא תמורה בבית דין נתיבות חיים

בפ"ל: 052-7642-346

הדיינים נערכים בשפות עברית, אנגלית ויידיש.

דוא"ל: E-mail: beisdin@neto.net.il

יום א'	הרב א. בוטרמן שליט"א	הרב י. הול שליט"א
יום ב'	הרב י.מ. גיילינגר שליט"א	הרב א. שפירא שליט"א
יום ג'	הגאון הרב י. שובקס שליט"א	הרב א. פלג שליט"א
יום ד'	הרב י. כ"ץ שליט"א	הרב א. שפירא שליט"א
יום ה'	הרב י. פליישמן שליט"א	הרב א. דרברמדיקר שליט"א
יום ו'	הגאון הרב נ. נוסבוים שליט"א	הרב מ. ווילנער שליט"א

מזכירות בית הדין

מקרא:

- (1) שם המלווה (שמו, שם אביו ושם משפחה. דוג': ראובן בן יעקב כהן)
- (2) שם השליח
- (3) שם העיר של ב"ד החשוב
- (4) שם העיר בו נכתב הפרוזבול
- (5) שמות הדיינים / אנשים
- (6) שמות הדיינים של ב"ד החשוב

בית הדין לענייני ממונות "נתיבות חיים"
יפתח לפונים ביום א' כ"ח אלול התשס"ח
בין השעות 13:30 - 15:30
וביום ב' ער"ה בין השעות 10:00 - 11:30.
ניתן לערוך פרוזבול ולמוסרו בפני הדיינים.

כתיבה וחתומה טובה
מזכירות בית הדין

יום העיון

מודעה רבא לאורייתא

בשמחה רבה הננו לבשר בזה
ולהזמין את הציבור הרחב לכנס הגדול

יום העיון השמיני

בענייני יחסי שוכר ומשכיר

אשר יתקיים בעזה"ת

ביום ראשון כ"ז תשרי תשס"ט

בהיכל כוללנו בבית"כ היכל שמואל

רח' פנים מאירות 1 קרית מטרסדורף,

פעיה"ק ירושלים תוכב"א

הוראות כלליות לכתיבת פרוזבול:

פרוזבול המצוי:

1. מי שנוהג כמנהג אשכנז והלווה לאנשים בעלי קרקע אפ"ל בשכירות (עיין בפסקי דינים דין 1) יופיע בפני שלושה אנשים ויאמר:
מוסרני לכם כל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה.
2. ימלא בטופס הפרוזבול את שם המלווה (1) ושם העיר בה נערך הפרוזבול (4).
3. שלושת האנשים ויחתמו בו את שמם המלא (5).

פרוזבול משולב:

1. לחוששים לאותם דעות שצריך למסור את הפרוזבול לבית דין קבוע ימסרו פרוזבול זה, ויאמרו בפני שלושה אנשים: הריני מוסר בפניכם כל חוב שיש לי לבית דין (יפרט שם ביה"ד החשוב או שמות הדיינים) שבעיר (יפרט מקום ביה"ד החשוב) כל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה. ואם לא הועילה המסירה שלא בפני בית הדין, מוסרני לכם כל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה.
2. ימלא בטופס הפרוזבול את שם המלווה(1), שמות הדיינים או שם ביה"ד (של ביה"ד החשוב) (6), שם העיר (בה יושב ביה"ד החשוב) (3), ושם העיר בה נערך הפרוזבול(4).
3. לדעת הגר"נ נוסבוים שליט"א בית דין "נתיבות חיים" הינו בית דין קבוע וניתן למלא בשטר הפרוזבול שמות הדיינים: הרב נפתלי נוסבוים, הרב יצחק שובקס והרב אשר פלג. מקום בית הדין הוא בירושלים.
4. שלושת האנשים יחתמו בו את שמם המלא(5).

פרוזבול על ידי שליח:

1. מי שאינו יכול להופיע בפני שלושה אנשים (חולה, אשה וכדו') ישלח שליח במקומו, ויאמר השליח בפני שלושה: מוסרני לכם כל חוב שיש לי (יפרט שם המשלח) שיגבנו כל זמן שירצה.
2. ימלא השליח את שמו(2) ושם משלחו(1) ושם העיר בה נערך הפרוזבול(4).
3. שלושת האנשים יחתמו בו את שמם המלא(5).

פרוזבול בכתב או בפקס:

1. מי שאינו יכול להופיע בפני שלושה, ואינו רוצה לשלוח שליח, (כגון שחושש לדעות הפוסקים שלא ניתן לעשות פרוזבול ע"י שליח) ישתמש בפרוזבול זה.
2. יחתום את שמו המלא(1) בכתב ברור וישלח לבית דין "נתיבות חיים" בפקס 02-5023655.
3. על השולח לוודא כי הפקס הגיע ליעדו עד לערב ראש השנה בשעה 10:00 בבוקר, וכי נחתם ע"י הדיינים.
4. הפרוזבול תקף אך ורק לחובות שנעשו קודם שהדיינים חתמו על הפרוזבול.
5. אם הפרוזבול נשלח למזכירות של בית דין אחר (אף אם שונה הנוסח) והפרוזבול לא נחתם ע"י הדיינים, אין הפרוזבול תקף כלל.

פרוזבול ללווים שאינם בעלי קרקע:

1. מי שהלווה לאנשים שאינם בעלי קרקע (בחורי ישיבה, חוסים במוסדות, הורים מבוגרים וכדו') (עיין פסקי דינים דין 1) ישתמש בפרוזבול זה.
2. לפני כתיבת הפרוזבול יקנה בקנין סודר קרקע כלשהי עד מוצאי ראש השנה (עיין פסקי דינים דין 2).
3. לאחר ההקנאה כדין יאמר בפני שלושה: מוסרני לכם כל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה.
4. ימלא בטופס הפרוזבול את שם המלווה (1) ושם העיר בה נערך הפרוזבול (4).
5. שלושת האנשים ימלאו את טופס הפרוזבול ויחתמו בו את שמם המלא(5).
6. ניתן לעשות פרוזבול זה בנוסף לשאר הפרוזבולים.

ביה"ד "נתיבות חיים" שע"י מוסדות מענה שמחה י-ם
בנשיאות הגאון הרב נפתלי נוסבויים שליט"א
פנים מאירות 1 י-ם טל: 02-5023637, פקס: 02-5023655

פרוזבול המצוי לפני ג' אנשים

הגרי"ש קניבסקי

אנחנו בית דין חתומים מטה בא לפנינו
(1) ואמר לנו מוסרני לכם בית דין
שכל חוב שיש לי בין בשטר בין בעל פה שאגבנו כל זמן
שארצה, וכדאמר לנו כל הנילעשינו לו שטר זה ביום
לחודש אלול שנת ה'תשס"ח פה (4) והכל
ש ר י ר ו ק י ם ו ב א נ ו ע ל ה ח ת ו ם
נאום: (5) _____
נאום: (5) _____
נאום: (5) _____

ביה"ד "נתיבות חיים" שע"י מוסדות מענה שמחה י-ם
בנשיאות הגאון הרב נפתלי נוסבויים שליט"א
פנים מאירות 1 י-ם טל: 02-5023637, פקס: 02-5023655

פרוזבול ע"י שליח - לאשה ולמי שאינו יכול להופיע בעצמו בפני ג' מהגרי"ש קניבסקי

אנחנו בית דין חתומים מטה בא לפנינו
(2) ואמר לנו שהוא שליח של
(1) ששלחוהו לעשות פרוזבול וכך
אמר לנו (2) השליח
(1) מוסר לנו כל חובות שיש לו
שיגבם כל זמן שירצה, וכל זה נמסר לנו ביום
לחודש אלול שנת ה'תשס"ח פה (4) והכל
ש ר י ר ו ק י ם ו ב א נ ו ע ל ה ח ת ו ם
נאום: (5) _____
נאום: (5) _____
נאום: (5) _____

ביה"ד "נתיבות חיים" שע"י מוסדות מענה שמחה י-ם
בנשיאות הגאון הרב נפתלי נוסבויים שליט"א
פנים מאירות 1 י-ם טל: 02-5023637, פקס: 02-5023655

פרוזבול למי שהלוח לבחורי ישיבה

אנחנו בית דין חתומים מטה בא לפנינו
(1) ואמר לנו מוסרני לכם בית דין
שכל חוב שיש לי בין בשטר בין בעל פה שאגבנו כל זמן
שארצה, וקינינו מידו בקנין סודר קרקע כלשהו מחצירו
לכל אחד מהלויים עד מוצאי ראש השנה ה' תשס"ט
וכדאמר לנו כל הנילעשינו לו שטר זה ביום
לחודש אלול שנת ה'תשס"ח פה (4) והכל שריר
ו ק י ם ו ב א נ ו ע ל ה ח ת ו ם
נאום: (5) _____
נאום: (5) _____
נאום: (5) _____

ביה"ד "נתיבות חיים" שע"י מוסדות מענה שמחה י-ם
בנשיאות הגאון הרב נפתלי נוסבויים שליט"א
פנים מאירות 1 י-ם טל: 02-5023637, פקס: 02-5023655

פרוזבול משולב לפני ג' אנשים

הגרי"ש אלישיב - הליכות שדה אלול תשנ"ד

אנחנו החתומים מטה מאשרים שבא לפנינו
(1) ואמר לנו הריני מוסר לבית דין
חשוב שבעיר (3) הלוא המה הרב
(6) והרב (6) והרב
(6) שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן
שארצה. ואם אין מועילה מסירה אלא בפני בית דין
הריני מוסר לפניכם הדיינים שכל חוב שיש לי
שאגבנו כל זמן שארצה, והואיל
(1) מסר פרוזבול כתקון רבנן
כתבנו לו שטר זה ביום לחודש אלול שנת
ה'תשס"ח פה (4) והכל שריר וקיים
ו ב א נ ו ע ל ה ח ת ו ם
נאום: (5) _____
נאום: (5) _____
נאום: (5) _____

ביה"ד "נתיבות חיים" שע"י מוסדות מענה שמחה י-ם
בנשיאות הגאון הרב נפתלי נוסבויים שליט"א
פנים מאירות 1 י-ם טל: 02-5023637, פקס: 02-5023655

פרוזבול הנשלח בכתב או בפקס

הריני מוסר לכם הדיינים הרב נפתלי נוסבויים
והרב יצחק שובקס והרב אשר פלג או דיינים
אחרים מבית דין נתיבות חיים בירושלים עיה"ק
שכל חוב שיש לי ושיהיו לי עד ערב ראש השנה
שאגבנו כל זמן שארצה.
נאום: (1) _____ (חתימת המלוה בכתב
ברור)

המלוה שולח נוסח זה חתום לבית דין (באמצעות
הדואר או באמצעות פקס), ובית הדין כותב על
אותו דף כדלהלן:

לשימוש בין הדין:

אנחנו בית דין חתומים מטה הגיע לפנינו הכתב
שעל דף זה וכתוב בו (1) מוסר לנו
כל חוב שיש לו שיגבם כל זמן שירצה וחתום
בו (1) ואין אנו מכירים חתימת
ידו, וכמו שכתב לנו עשינו לו לראיה שטר זה ביום
לחודש אלול שנת ה' תשס"ח פה (4) והכל
שריר וקיים ולראיה באנו על החתום
נאום: (5) _____
נאום: (5) _____
נאום: (5) _____

המלוה צריך לברר טלפונית שהמכתב הגיע לבית דין
ונחתם כדין לפני ראש השנה.